

Neblėstantis meilės erosas naujausioje Kornelijaus Platelio poezijoje

Dalia Jakaitė

Šiaulių universitetas
El. paštas dalia.jakaite@gmail.com

Editai P.

Anotacija. Šio straipsnio ištakos – poetinį ir fizinį kūną turinti stokos (alkio) situacija, išryškėjusi kalbant apie XX a. antros pusės ir šiuolaikinės poezijos erosą. Vienu iš literatūrinio-akademino pokalbio „dalyviu“ tapo ir K. Platelio knyga *Itrūkiosios mėnesienos*, į savąj eros pasaulį straipsnio autorę pirmiausia įtraukusi jai skaitant ironiškąjį eilėrašį „Rožinė tunika“. Ši žaisminga ir kartu leviniškos eros paslapties turinti meilės istorija poetiškai dinamiškai jungia mito ir dabartišką kasdienį pasaulį, skirtingas meilės laiko ir erdvės perspektyvas, geismą ir jo stoką. „Rožinė tunika“ tapo impulsas sugrįžti prie semantinio-poetinio balso, kuris girdėti kone kiekvieno XX a. šeštojo dešimtmečio kartos autoriaus kūryboje. Jau ankstyvajai K. Platelio, A. A. Jonyno, D. Kajoko, V. Braziūno, G. Patacko, G. Cieškaitės poezijai būdingas meilės erosas kviečia įdėmiau įsižiūrėti ir įsiklausyti į šiuolaikinę jo situaciją. Kalbant apie meilės ir kitą erosą, K. Platelis šiuo požiūriu yra sulaukęs kiek mažiau kritikos dėmesio (negu, pavyzdžiui, A. A. Jonynas). Be to, erosas autoriaus recepcijoje neretai pakylėjamas į tam tikrą mitinį-kosminį lygmenį. Fenomenologija paremtas straipsnis atviras žmogiškoms patirtimis pagrįstam meilės erosui, jo intersubjektyvumui. Laikas ir erdvė, būdami įprasti poezijos elementai, žvelgiant per fenomenologijos prizmę, leidžia geriau suprasti meilės ir kito eros reikšmių lauką, poetinę ir semantinę jo specifiką K. Platelio kūryboje.

Reikšminiai žodžiai: Kornelijus Platelis, erosas, meilė, fenomenologija, mitas, erdvė, laikas, alkis, Antanas A. Jonynas.

The Unfading Eros of Love in the Latest Poetry by Kornelijus Platelis

Summary. The object of this article is the eros of love in the latest poetry by K. Platelis: books *Palimpsestai* (2004) and *Itrūkiosios mėnesienos* (2018). Theoretical-methodological scope – phenomenology; the main references – M. Merleau-Ponty and E. Levinas. The phenomenology, reflecting eros subjectivity, corporeality, time and space, allows for more actualization and understanding of the phenomenon of the eros of love. It suggests new categories through which individual and subjective poetic meanings come through. Love and its eros is one of the dominants in works of poets of K. Platelis' generation. This phenomenon, related not only to the experiences of love, but also to the experiences of death, encompassing not only individuals, but also things, in works of this author gets into the complex cultural, historical, mythological context, grows out of this context and gives it a distinct poetic form. The hunger of eros (eros as a hunger), set up at the beginning of the article, and its analysis allow a better understanding of the otherness of mythopoetic transformations typical to K. Platelis' poetry, as well as the dynamics of the eros of love and death, the interaction of eros of different times, reality and its simulation, the connection between passion and the world of things. Time, as one of the most important phenomena in the eros world, makes it possible to feel the particular dynamics of eros, a certain rhythm based on contradictions and ambiguities, and refers to the dynamics of the roles of different subjects in the eros situation. One of the main phenomena in the latest poetry is the middle aged eros, characterized by the autoironic rehabilitation of eros. Poems of Platelis have a distinctly erotic space. From the wide spectrum of the spatial eros imagination, it is worth highlighting its cultural aspect. It is necessary for identifying intersubjective relations, emotional and material experiences of eros. The eros, arising from the subjective observation of space and its objects, is characterized by the tension of a real and simulated world, metaphysical and concrete physical reality.

Keywords: Kornelijus Platelis, eros, love, phenomenology, myth, space, time, hunger.

Received: 25/09/2019. Accepted: 28/10/2019

Copyright © Dalia Jakaitė, 2019. Published by Vilnius University Press

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Licence, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

Kaip teigia Martino Heideggerio filosofijoje išryškėjančią meilės egzistenciją apmąstanti filosofė Marcia Sá Cavalcante Schuback (rašanti įvairiais hermeneutikos klausimais, iš jų – ir meno bei vaizduotės), *meilės laikiskumas* yra *ekstatinis* „*Dasein*“ *laikiškumas*, *išplečiantis kiekvieną* „*čia ir dabar*“; *ir taip jame randasi visa* „*tavo*“ *praeitis ir ateitis*, *taip egzistencijai suteikiama prasmė* (Schuback 2012, 136–137). Daug dėmesio skirdama heidegeriškam tapsmui, kuriuo pasižymi *Dasein*, meilę straipsnio autorė (knyga *Eroso fenomenologija*) apibūdina kaip *perteklinio judėjimo judėjimą*; taigi meilė yra ne tiek jausmas, kiek jausmų transformacija (Schuback 2012, 139, 149).

Šio straipsnio ištakos – meilės eroso laikiskumas ir transformacijos Kornelijaus Platelio knygoje *Įtrūkusios mėnesienos*, tiksliau – poeto eilėraštyje „Rožinė tunika“, kuris patraukia su kiekvienu skaitymu vis kitokia, mitologiškai kasdiene meilės ir gundymo istorija, ties viena ar kita egzistencine riba atsiduriančiu erosu. Ši knyga leido iš naujo prisiminti ne tik šio autoriaus, bet ir kone visai jo kartai – nuo pat vieno ar kito poeto kūrybinio kelio pradžios iki šiandienos – gerai pažįstamą semantinį ir poetinį lauką. Vienas iš K. Platelio kartos atsinaujinimo, kitoniškumo ženklų jau ankstyvojoje kūryboje – meilės erosas kaip emocija ar būseną, iš kasdienio arba kultūrinio santykio su „kitu“ kylanti subjektyvi patirtis ar pats santykis, stipria kūno kalba išsakyta aistra ar santūresnis jos būvis¹. Vieną iš galimų atsakymų, kodėl sustiprėjo šis semantinis laukas, pateikia Valentinas Sventickas. Jis teigia, kad *meilė buvo kaip tikras išgyvenimas apsimelavusios visuomenės akivaizdoje* (Sventickas 1991, 18). Rita Tūtlytė minėtai kartai būdingą *meilės reabilitavimą*², *drąsiai ir laisvą erotinę vaizduotę* sieja su kūrėjų maištu, jaunyste ir gerais pasaulinės literatūros pavyzdžiais. Ji iškelia tris šios vaizduotės kelius: *per liūdnus ir trapius gamtos pavidalus* (Antanas A. Jonynas), *per antikos siužetus* (K. Platelis), *atvirai aprašant kasdienio žmogaus patyrimą* (Gintaras Patackas) (Tūtlytė 2003, 104). Vieno ar kito autoriaus kūryboje šie trys keliai suartėja, tačiau ieškoti ryškesnių tendencijų ar priešpriešų išties tikslinga, siekiant atpažinti ir suvokti tiek konkretaus autoriaus, tiek visos kartos veidą. . Meilė –

¹ Šiuo atveju svarbus ir bendras semantinis, poetinis, estetinis kartos kitoniškumas. Iš jo verta išskirti subjektyvaus ir intymaus balso stiprėjimą, „dabarties“ laiko ir kasdienybės pasaulėvaizdį, nors ir kiek sąlygiškai paprastesnį (laiko požiūriu dabartiškesnį, o erdvės – konkretesnį) pasaulėvaizdį, palyginti su polifoniškomis ezopinės kalbos ir filosofinės minties metaforomis Vytauto Petro Bložės ar Sigito Gedos poezijoje. „Vienintelė prasminga vertybė yra tavo laikinas gyvenimas“, – apie Antaną A. Jonyną rašė Valentinas Sventickas (Sventickas 1991, 82). Kita vertus, intymus ir daiktiškas šios kartos autorių lyrinio subjekto pasaulis, iš pirmo žvilgsnio tarsi nereikšmingų ar įprastų dalykų poetizavimas pasirodo esąs daugiaprasmiškas, paradoksalus reiškiny, jam surandant ypatingą minimalistinę formą (Donaldas Kajokas, Nijolė Miliauskaitė ir kt.) ar muzikinį intonavimą (Antanas A. Jonynas), atsiveriant tiek antikinės, krikščioniškosios, tiek ir moderniosios Vakarų kultūros ritmui (Kornelijus Platelis, Gintaras Patackas, Gražina Cieškaitė, A. A. Jonynas ir kt.). Laiko poetikos požiūriu šios kartos eilėraščiuose ypač sureikšminama akimirkos situacija, suponuojanti meditacinę ar, priešingai, aistros proveržiais pagrįstą impulsyvią subjekto laikyseną ir būseną. Žanrinio ir tipologinio požiūriu savo vietą naujai atranda elegijos ir idilės (ar antiidilės), religinės ar filosofinės tradicijos pagrindu besiformuojančios meditacijos (A. A. Jonynas, G. Cieškaitė, D. Kajokas, Vytautas Rubavičius ir kt.). Vlodo Braziūno, K. Platelio, G. Patacko ir kitų autorių kūryboje, tęsiant epinės lyrikos tradiciją, ji atnaujinama per stipresnį kasdienybės pasaulėvaizdžio, intymaus subjektyvumo balsą. Šios kartos ir atskirų jos autorių savitumą jau yra įvertinę ir iš dabarties laiko taško toliau nagrinėja Valentinas Sventickas (Sventickas 1991 ir kt.), Algis Kalėda (Kalėda 2012), Rita Tūtlytė (Tūtlytė 2003 ir kt.), Donata Mitaitė (Mitaitė 2002 ir kt.), Audinga Peluritytė (Peluritytė 2007 ir kt.), Viktorija Šeina (Šeina 2001) ir kt.

² „Rimtos ir visuomeniškai angažuotos poezijos fone ji reabilitavo grynąją meilės lyriką, atvirai kamerinį pasaulį, gamtos ir meilės adoravimu atliepė hipių pasaulėjautą“ (Tūtlytė 2006, 181).

tikriausiai vienas iš dažniausiai vartojamų žodžių tiek ankstesnėje, tiek ir naujausioje Gražinos Cieškaitės poezijoje. Knygoje *Antgamtėje klajojanti šviesa* reikšmingai nuskamba su meile ne kartą siejama ekstazė, tarsi savaime sustiprinanti eroso matmenį ir svarbą. Kita vertus, autorės kūryboje, dominuojant dvasios ir kūno dualizmui, kaip idealas iškyla *bekūnė meilė* ir akivaizdžiai metafizinė jos ekstazė (pavyzdžiui, „Einu į Dievą, meilėje bekūnį...“, „Ir visatos dugne – ten, kur saulė neranda kelių...“; Cieškaitė 2002, 57, 146). Toks bekūniškumas – kiek paradoksalus krikščioniškojo tikėjimo požiūriu, tačiau ši tradicija funkcionuoja kaip iš esmės autentiškas dieviškojo eroso šaltinis: subjektas leidžiasi į apmąstymus apie Jėzaus Kristaus, Dievo motinos, šventųjų vyrų ir moterų meilės paslaptį (pavyzdžiui, aistringos Marijos Magdaliėtės meilės eilėraštyje „Iš pranašų, kurie tave mylėjo...“; Cieškaitė 2002, 46). Grįžtant prie kartos receptijos ir pačios poezijos ištakų, turbūt radikaliausia opozicija G. Cieškaitei galima pavadinti G. Patacko poeziją. Viena iš V. Sventicko minčių, kalbant apie ankstyvąjį autoriaus *portretą*, – jo poezijai būdingas *giminingumas tarp aistros ir maišto būsenų, intymumo ir socialumo* (Sventickas 1991, 17–19). Parafrazuojant moljeriškus, šekspyriškus, bodleriškus ir kitus literatūrinio diskurso siužetus bei archetipus, transformuojant bei dekonstruojant biblinį ar antikinį erosą, modeliuojamas dramatinėmis opozicijomis pagrįstas, socialiai dabartiškas mylimųjų, meilužių, prostitučių, kitų miesto ir jo paribių personažų pasaulis („Išėina moterys“, „Meilužio gyvenimas“, „Maišto simbolika“ ir kt.; Patackas 1997, 36–37, 105–106, 250). G. Patackui nesvetimas ir intymusis eroso pradas, nuo emocinės patirties neatsiribojantis intymaus geismo pasaulėvaizdis („Virtuvinė istorija“, „Rytas švelnusis. Rytas be abstrakcijų“, „Išgražėjanti nuodėmė“; Patackas 1997, 280, 298–299, 367). Tačiau, skaitant G. Patacką, tolesniam tyrimui (kaip savotiškas atskaitos taškas) ne mažiau svarbus kitas momentas. „Tu praeini, kamuojama slaptų minčių, kurios negali vest ekstazėn“, – rašoma eilėraštyje „Prarastoji korta“ (Patackas 1997, 180). Šis ekstazės nebuvimas – vienas svarbiausių esančio ir kartu nesančio eroso požymių G. Patacko poezijoje. Didžioji dalis su erosu susijusių tekstų kalba apie jo neįmanomumą, „seksualinių sunkvežimių“, vartojimo ir kitų socialinių reiškinių blokuojamą meilės autentiškumą („Blefuojantis išsiskyrimas“, „Kviečiantis balsas“, „Magistralė“, „Eilinė reinkarnacija“, „Prostitutė“ ir kt.; Patackas 1997, 93, 103, 232–233, 311, 339–340). Vienaip ar kitaip, šis pasaulis – ne tiek dabartinės, kiek ankstesnės G. Patacko kūrybinės biografijos fenomenas. Tiek ši aplinkybė, tiek ir minėtasis eroso neautentiškumas ir neįmanomumas, galbūt net fenomenologinės eroso vaizduotės gelmės nebuvimas į K. Platelio draugiją kviečia įtraukti kitą tradicinį meilės poezijos korifėjų. Kalbėdama apie A. A. Jonyno poezijai būdingą meilės pasaulėvaizdį, R. Tūtlytė siūlo kelis požiūrio rakursus, aktualius galvojant ne tik apie šį poetą: *mitologinis kontekstas, meilės ir mirties sąveika, laikas kaip meilės poezijos veikėjas, „įvairaus lygmens tarpiškumas“, miegas ir sapnas kaip erotinė užuomina* (Tūtlytė 2006, 181–182). Neapeinant tarsi savaime suprantamo A. A. Jonyno ir K. Platelio skirtingumo (tarp intuicijos, emocinės patirties dominančių ir racionalumo ar intelektualumo, tarp muzikinių improvizacijų, elegiškumo – ir epinio bei dramatinio lyrikos pobūdžio), abu šie poetai, galima sakyti, dalijasi bendra antikinės ir moderniosios kultūros sfera, yra fenomenologiškai stiprios poetinės vaizduotės ir, nepaisant ironijos, išsiskiria tam tikro rimtumo intencijomis. K. Plateliui

(skirtingai negu G. Patacko poezijai, neretai pasižyminčiai groteskiškais žaidimais) iš esmės tiktų dar viena V. Sventicko (1991, 94) mintis apie ankstyvąją A. A. Jonyno poeziją: „Meilės eilėraščiai jam ne pramoga, nei atvanga, juose atsispindi poeto žmogiškosios ir kūrybinės koncepcijos. Tarkim, praeinamybės pojūtis <...>.“ Autorius suartina ir per šias transformacijas, individualius simbolius bei metaforas, siurrealizmo ar kitokio modernizmo apraiškas atsirandantis intensyvus poetinės dviprasmybės lygmuo (ne toks svarbus kai kurių kitų autorių eilėraščiuose).

Meilės eroso fenomenas pradeda formuotis jau ankstyvojoje K. Platelio poezijoje – derinant intelektualines abstrakcijas ir kūnišką konkretumą, kultūrinę atmintį ir dabartišką subjekto laiką, kasdienius santykius ir mitologines meilės istorijas. „Meilė lyg vėjas vaikšto pro juos [mylinčiuosius] / Į visas puses, / Lyg nebūtų odos paviršiaus“, – taip į fenomeno esmę siekia gilintis knygos *Pinklės vėjui* subjektas, aprašydamas jį odos (kūno) ir suvokimo, tikrovės ir atspindžio, tarpasmeninių santykių ir tarsi nuasmeninto reiškinio patirtinėmis kategorijomis. Algis Kalėda, nagrinėdamas K. Platelio eilėraščius iš 1995 m. išleistos rinktinės *Prakalbos upei*, daug dėmesio skiria įvairiems kūrybos kontekstams. Vieną straipsnio (vėliau – ir knygos) skyrių jis pavadina „Erotikos kontekstai“. Viena iš svarbiausių autoriaus minčių – *erotiškumo aura brėžiama kultūrinėmis kriptocitatomis bei klasikinių motyvų parafrazėmis* (Kalėda 2012, 110). Aptardamas eilėraščius „Mylinčioji“, „Palydove man būk...“, „Gimimo diena. Žmonai“, „Meilės laiškutis“, „Bėgančioji“, „Sapfo“ ir kt., vienu sugestyviausių A. Kalėda vadina „Edipą“, kuriame *Erotas jau nėra visavaldė galia, jis transponuojamas į Tanatą* (Kalėda 2012, 110–111). Greta antikinio pasaulio mimesio, stilizacijos bei parafrazių, kaip ir visai K. Platelio kartai, svarbi modernioji Vakarų kultūra. Tenka pritari R. Tūtlytei, kad poetas labiausiai „pritraukė“ Thomą Stearnsą Eliotą (Tūtlytė 2003, 120). Kita vertus, galvojant apie eroso sklaidą, reikšmingi atrodo ir ne tokie artimi vardai. Pavyzdžiui, visu kūnu aistringai išgyvenamas skaitymas, ypatingas ištičties momentas eilėraštyje „Atsitikimas skaitant“ (Platelis 1987, 37) – tarsi Rainerio Marijos Rilke'ės „Skaitančio“ (žr. Rilke 1996, 145–147) atbalsis. Šį A. A. Jonynui itin artimą autorių kviečia aktualizuoti ir tokie į K. Platelio sudarytą meilės poezijos rinktinę įtraukti eilėraščiai kaip „Mylinti“, „Išsiskyrimas“ ar „Mylimosios mirtis“ (rinktinė *Skiriama M.*; Platelis 2015, 247, 249, 254), kuriuose dinamiškai keičiasi mylinčiosios ir mylimosios tapatybės, o tarpasmeniniams mylimųjų santykiams ir paties fenomeno raiškai itin reikšminga skirtingų laikų sąveika, kūniškos meilės dabartiškumas.

Taigi šio straipsnio objektas – meilės erosas, jo esatis ir nesatis, egzistencinis laikiskumas, transformacijos, tarp autentiškumo ir neautentiškumo atsiduriantis eroso judėjimas naujausioje K. Platelio poezijoje: knygoje *Palimpsestai* (2004) ir *Įtrūkusios mėnesienos* (2018). Meilę siejant su erosu, numatomas ir galimas jų atskirumas, neapeinama galimybė erosą suvokti plačiau, pavyzdžiui, kaip kūno kalba išsakytą mirties ar daiktų aistros pasaulėvaizdį. Nors į tolesnio tyrimo akiratį patenka ir kitas erosas, išeities taškas, renkantis tekstus, yra Eroto, kaip meilės dievo, mitologinis laukas. Taigi, liekant K. Platelio recepcijai gerai pažįstamame antikinės kultūros akiratyje, eroso pirmiausia ieškoma fenomenologiniu pagrindu, jį pasirinkus kaip galimybę geriau įsiskaityti į erosui suprasti svarbų kūną, erdvę, laiką.

Metodologinis-teorinis akiratis. Apie pradžioje cituotą meilės erosui būdingą egzistencinį aspektą kalba ir tolesnei poezijos refleksijai pasirinkti du fenomenologijos autoriai, kurie, nepaisant skirtumų, turi akivaizdaus reikšminio bendrumo. Theo de Boerio straipsnyje „Priešiškumas, draugystė ir kūniškumas Levino raštuose“ teigiama, kad Emmanuelis Levinas ir Maurice’as Merleau-Ponty apie kūną mąsto panašiomis sąvokomis ir panašiai jį sieja su erdve, leisdami suprasti, kad *kūnas nėra duotas išankstinėje erdvėje, bet reiškiasi kaip tam tikras lokalizacijos fenomenas; vienam ir kitam autoriui kūnas nėra judėjimo priemonė ar išraiškos tarpininkas – tai yra pats judėjimo, išraiškos įvykis* (Boer 1992, 286, 287). Kartu su visa kūno ir jo tapsmo egzistencija iš M. Merleau-Ponty fenomenologijos pirmiausia reikšminga tiesioginė eroso bei seksualumo refleksija, kviečianti suvokti eroso distanciją mąstymo atžvilgiu, erosui būdingą kūnišką intencionalumą ir intersubjektyvumą ir, kas ypač svarbu poezijai, – eroso pasauliškumą.

Erotinė percepcija nėra *cogitatio*, nukreiptas į *cogitatum*; per vieną kūną ji siekia kito kūno, ji vyksta ne sąmonėje, o pasaulyje. <...> Ir net seksualumas, kuris ilgai laikytas kūniškos funkcijos atmaina, iš tiesų yra ne kažkoks periferinis automatizmas, o tam tikras intencionalumas, kuris seka bendrą egzistavimo judėjimą ir nusilpsta kartu su juo. (Merleau-Ponty 2018, 186)

Viena ar kita eroso refleksija primena, kad erosas neišvengiamai yra laikiškas ir erdviškas. Tolesnei analizei reikšminga ir laiko kaip subjekto, o subjekto kaip laiko samprata. Kitos mintys: laikas gimsta iš „mano“ santykio su daiktais; dabartis savo tirštumoje talpina *praeitį ir ateitį*; į esaties lauką atmintis grąžina kaip į pirmą patyrimą (žr. Merleau-Ponty 2018, 485, 326, 489–490). Erdvė, kaip ir juslinis suvokimas, M. Merleau-Ponty vadinamas vienu esminių subjekto gimimo faktų, *už mąstymą senesniu bendravimu su pasauliu* (Merleau-Ponty 2018, 302). Erdvinis pasaulio lygmuo – erotizuojant jį – aprašomas kaip išskirtinis pasaulio pasisavinimas kūnu:

Taigi erdvinis lygmuo – tai tam tikras pasaulio pasisavinimas savo kūnu, tam tikras mano kūno *įsikibimas* į pasaulį. <...> Erdvinio lygmens konstituavimas tėra tik vienas iš būdų konstituoti pilnutinį pasaulį: mano kūnas yra sukibęs su pasauliu, kai mano juslinis suvokimas siūlo man kuo įvairesnį ir kuo labiau artikuliuotą reginį ir kai mano judėjimo intencijos skleidamosi gauna iš pasaulio lauktus atsakymus. (Merleau-Ponty 2018, 298)

Eroso situacijoje intencionaliai ir kūniškai, pasyviai ir judėjime esantis „aš“ galėtų būti apibūdintas ir labai paprastai, pasiremiant Algio Mickūno terminologija: kaip *geidžiantis žmogus, aistrą išgyvenantis kaip tikrovę ar kaip galimybę*³. Kaip tikrovė ar jos galimybė „man“ pasirodo „kitas“. Viena esminių sąvokų, galvojant apie tai eroso ir kitos komunikacijos (susitikimo) situacijoje, E. Levino teigimu, yra paslaptis⁴, kuri tam tikru būdu visada susieta su ateitimi.

³ „Erotinė būtybė, geidžiantis žmogus, nori galutinai patenkinti savo aistrą per kitą, kitame, nori iš jo ar jos išgauti visatą aprėpiančią nuotaiką, paversti visus kūnus ir visą kosmosą erotika... ir vis mato nepakankamumą, trokšta ko nors daugiau ir nori išsunkti iš kito tai, kas neįmanoma“ (Mickūnas 2010, 68).

⁴ „Kitas [autre] kaip kitas čia nėra objektas, kuris tampa mūsų ar tampa mumis; jis, priešingai, pasitraukia į savo paslaptį. Ši moteriškumo – moteriškumo, esmiškai kito – paslaptis taip pat nenukreipia ir į kokią nors romantišką paslaptingos, nepažintos ar nesuprastos moters sąvoką“ (Levinas 2017, 54).

Reikia pripažinti jo ypatingą vietą tarp santykių. Tai santykis su kitybe, su paslaptimi, kitaip tariant, su ateitimi, su tuo, ko pasaulyje, kuriame yra viskas, niekuomet nėra, su tuo, ko negali būti, kuomet visko yra. Ne su būtimi, kurios nėra, bet su pačia kitybės dimensija. Ten, kur visa, kas galima, yra nebegalima, ten, kur nebegalima galėti, subjektas vis dar yra subjektas per erotiškumą. Meilė nėra galimybė, ji nėra mūsų iniciatyva, ji yra be priežasties, ji įsiveržia ir sužeidžia mus, nepaisant to, „aš“ joje išgyvena. (Levinas 2017, 56)

Su ateitimi, kaip tam tikru (dar) nebuvimu, susijęs erosas yra paslaptis, artima A. Mickūno ar M. Merleau-Ponty apibūdinamai stokai (alkiui). Su „manimi“ ir „kitu“ susijusi kūniška eroso egzistencija, laikiškas ir erdviškas jos pasauliškumas, iki stokos (alkio) atvedanti paslaptis – šie fenomenai galimai išryškėja ir K. Platelio lyrikoje.

Erosas kaip alkis. *Kitą žmogų prakalbinti siekianti intencija* M. Merleau-Ponty apibūdinama kaip save užpildyti siekianti stoka⁵. Kaip rašo Aurelija Žukauskaitė, moteriškumas E. Levina *domina dėl savotiško „būties silpnumo“, būties stokos ir trūkumo*. Kad tai patvirtintų, autorė pateikia citatą apie *slėpimąsi ir kuklumą* – vienus svarbiausių moteriškumo egzistavimo būdų (Žukauskaitė 2010, 173). Savo reikšme stokai artimas alkis E. Levino filosofijoje siejamas ir su paslapties fenomeno turinčia, kūniška ir nekūniška, „kito“ siekiančia ir nesiekiančia glamone:

Glamonė yra šios grynosios ateities, be jokio turinio, laukimas. Ji sukurta iš šio alkio augimo, iš vis didesnių pažadų, atveriančių naujas perspektyvas to, kas nesugriebiama. Ji maitinasi nesuskaičiuojamais alkiais. (Levinas 2017, 56)

Stokos kaip alkio (alkio kaip stokos) ir jų paslapties sferai, galima sakyti, priklauso ir su erosu siejamas pasyvumas, abejingumas⁶. Prieš pereinant prie poezijos, dėl jau anksčiau minėtos mitologinės Eroto perspektyvos, atsižvelgiant ir į K. Plateliui nuo pat pradžių būdingą mitopoetiškumą, dėmesio verta dar viena stokos ir ilgesio patirčiai artima A. Mickūno refleksija. Erosą nusakant kaip *jokio tikslo savyje neturinčią (tik išreikšti save), žmogų pagaunančią, nešančią, bet ir niekada niekur nenunešančią aistrą (geismą)*, jis gali būti laikomas pagrindine priežastimi, kodėl *graikams erosas buvo tiesiogiai patiriama dievybė, išlaisvinanti iš visų tikslų, planų ir geidulių*, išvaduojantis ir iš tiesos paieškų (Mickūnas 2010, 80). Pačios *aukščiausiosios būties* graikai trokšta todėl, kad ji yra *judinama, apsupta, persmelkta eroso* (Mickūnas 200, 99). Teigdamas, kad dieviškas erosas – graikų mitologijos pagrindas, į savo apmąstymus filosofas įtraukia ir Hermį, kurio refleksija turi akivaizdus bendrumo su leviniška eroso paslaptimi⁷. Be to, kad joje įmanu

⁵ „Kaip reikšminė intencija, prakalbinusi kitą žmogų, yra ne eksplicitinė mintis, bet tam tikra stoka, siekianti save užpildyti, taip ir mano atliekamas tos intencijos perėmimas – tai ne kokia nors mano mąstymo operacija, o mano egzistavimo sinchroninė moduliacija, mano būties transformacija“ (Merleau-Ponty 2018, 213).

⁶ Kaip rašo Aurelija Žukauskaitė: „Galime numanyti, jog geidulingumas kaip pasyvus, besireiškiantis, bet neišreikštas, santykio modusas apibūdina daugialypį ir daugialytį Levino kuriamą subjektyvumą, kai ribos tarp subjektų išsitrina, kai glamonė siekia kažko ir vėl sugrįžta prie savęs, palaikydama anonimišką jauslumo cirkuliaciją“ (Žukauskaitė 2010, 175).

⁷ „Pažvelkime į Hermį: jo neįmanoma suprasti be erotinės plotmės, susijusios su tamsiąja, naktine gyvenimo puse. Tik Hermio atveju ji reiškia ne liūdnas, apleistas nakties valandas, o kerinčią vienatvės nuostabą. Hermis – tai tokia plotmė, kurioje tamsa gali užburti ir apkerėti žmogų, kurioje žmogus gali dingti ir sykiu patirti esąs palaima paklydėliams žadantis švyturys“ (Mickūnas 200, 60–61, 90).

atpažinti savotiško supratimo eroso intencijas, tolesniam žvilgsniui į poeziją ši refleksija įdomi ir dėl eroso vaidmens Orfėjo bei Euridikės istorijoje, kuriai savaime būdingas eroso stokos momentas ir ją užpildyti galintis kelio, kelionės erosas.

Prieš sustojant prie vienos poetinės šio mito metamorfozės K. Platelio poezijoje, kaip savotišką priešistorės variantą (post)modernybės ar idėjiniu požiūriu, verta prisiminti šio mito sklaidą A. A. Jonyno poezijoje⁸. Nors ir nesant tiesioginio įvardijimo, Euridikei pasirodant beveik neapčiuopiamu, paslaptingu pavidalu, ši mitą vis dėlto verta atpažinti eilėraštyje „Vienišojo vynas“ (Jonynas 1977, 42). Visus bendrakeleivius apimanti gyvenimo aistros užmarštis, Orfėją ir Euridikę jungusio eroso stoka – egzistencinė būtinybė tam, kad apskritai įvyktų ši simbolinė kelionė, kad vienu ar kitu pavidalu išsipildytų meilės erosas. Tarsi meilės erosą užmiršusi R. M. Rilke'ės Euridikė⁹, *pilkus* [kitų keleivių] *veidus sugerianti, švelniai ir nedrąsiai apkabinanti naktis* A. A. Jonyno eilėraštyje – tai ir metaforiškas mylimosios pavidalas. Panašiai ir Hermis, būdamas paslaptingas pakeleivis, tuo pat metu pasirodo ir kaip *vienišojo vynas*, lemiantis ne tik svaigulio, bet ir bendrystės stokos atmosferą. Būtent per tai įmanoma iki galo išgyventi orfėjiškos kelionės prasmę, leidžiantis į mirties ir meilės gelmes. Kaip ir R. M. Rilke'ės eilėraštyje „Orfėjas. Euridikė. Hermis“, A. A. Jonyno teksto pabaiga kalba apie mirties palaimą, o nuo mirties – kito egzistencinio stygiaus (stokos) – neatsiejamas meilės erosas iškyla kaip autentiškos, į tikrumą ir tiesą aiškiai orientuotos tikrovės forma. Kiek kitaip yra K. Platelio eilėraštyje „Pseudoorfėjas“, kuris prasideda radikaliu atsiribojimu nuo mito ir, atrodytų, susvetimėjimu su bet kuria poetine jo tradicija. Tačiau tuo pat metu skaitytojas įtaria ir dramatiškai rimtą šio prarasto artumo, prarasto supratimo įtampą, mito ir jo meilės istorijos ilgesio persmelktą stygių. Jau pačiu pavadinimu ir visu tekstu kalbama ir apie mirtį – pirminei mito istorijai būdingą egzistencinę patirtį, kuri yra ištikusi ne tiek Euridikę, kiek Orfėją.

Mano giesmės neprijaukina tigrių, nejaudina
 ažuolų, nesuplaiksto vėlių, mano giesmės
 nesugraudina valdovės. (Platelis 2004, 104)

Būdamas netikras (simuliacinis ar iliuzinis), ne tik Euridikės, bet ir gamtos bei dievų nejaudinantis Orfėjas šioje nebūties situacijoje vis dėlto atsimena, ką reiškia, kokia ir kaip, koku laiku galėjo būti jam pačiam ar visai jo aplinkai būdinga, dabarties laiką ir erdvę persmelkianti ne-pseudo-orfėjiška autentika. Orfėjo ir Hermio kelionę primenantis judėjimas į pirmapradi kultūrinės ir asmeninės patirties pasaulį yra tarsi bandymas susigrąžinti egzistencinį ne tik meilės, bet ir mirties eroso lauką. Tai ir atminties kelionė

⁸ Cituodama „13 meilės ir mirties eilėraščių“ ir „Eilėraščių be pabaigos“, Rita Tūtlytė rašo: „<...> A. A. Jonynui svarbūs antikiniai mitai, kalbantys ne tiek apie meilės gimimą, kiek apie meilės mirtį: A. A. Jonyno poezijoje Afroditė ne gimsta, o miršta; mylinčiųjų siužetas savitai atkartoja Orfėjo ir Euridikės siužetą“ (Tūtlytė 2006, 184).

⁹ Austrų poeto eilėraštyje „Orfėjas. Euridikė. Hermis“ alkis iškyla kaip du mylimuosius, kartu ir dieviškąjį jų palydovą suartinanti patirtis, eroso išraiška ir kartu neįmanomo meilės susitikimo priežastis. Rilkiškas Euridikės abejingumas, ne-glamonės poreikis yra tarsi minėtasis moters kuklumas ir pasyvumas, kuris tuo pat metu reiškia savotišką mirties erosą (žr. Rilke 1996, 191–197).

į praeities praradimų pasaulį. Šis judėjimas įgalina suprasti ir eroso tuštumą bei jos priežastis, pasiekti patį šios ne-aistros dugną. Būtent todėl reali atrodo galimybė susigrąžinti tiek *jaudinančios giesmės*, tiek ir kito – meilės eroso – jaudulio patirtį. Kaip ir mite, šioje mirties ir meilės eroso kelionėje savo vaidmenį atlieka ir Hermis (nors ir pasislėpęs). Kaip tam tikras tarpininkas tarp gamtos ir kultūros, dieviškos ir žmogiškos esaties, jis išjudina „mano“ (Pseudoorfėjo) leidimąsi į sudėtingas atminties ir dabarties sampynas, padeda išskelti tai, kas iš aistros pasaulio buvo pamiršta ar ir visai nepažįstama (neįsisąmoninta). Nepaisant atsiribojimo nuo, regis, bet kokio santykio (*nesugraudina...*), vidinis ir išorinis subjekto judesys yra aiškiai erotizuotas. Dėl paradoksaliai (retrospektyviai – kaip tolesnėje citatoje) atsirandančios ateities galima kalbėti ir apie vilties laiką, kuris prilygsta mitinio Orfėjo vilčiai sugrįžti, susigrąžinti Euridikę ar, apskritai, eroso svaigulį.

žodžiai, sudžiūvę žiedai, laiškėliai, kelios
mano paties knygelės, tada pakilau į palėpę,
prigriozdintą praeities, bet ji jau buvo praėjusi,
tada nusileidau į ateitį, kupiną lūkesčių, norų, iliuzijų,
jokiom tikrovėm netampančių, tada – į dabartį,
bet ji, nespėjus nė mirktelėti, virsdavo praeitim. (Platelis 2004, 104)

Skaitant šią kelionės istoriją, kyla klausimas, kas yra Euridikė ir kur ji yra. Leviniškoje paslapyje (kaip ir A. A. Jonyno eilėraštyje „Vienišojo vynas“) buvojanti Euridikė K. Platelio tekste, pirmiausia, regis, yra praeitis. Užbėgant kiek į priekį (žr. straipsnio poskyrį apie laiką), šiai praeičiai suprasti ir paaiškinti reikšmingai nuskamba M. Merleau-Ponty mintis apie atmintį: „Atgaivindamas atminty tolimą praeitį, vėl atveriu laiką, persikeliu į tą metą, kai jis dar turėjo šiandien jau uždarytą ateities horizontą ir šiandien jau nutolusios netolimos praeities horizontą“ (Merleau-Ponty 2018, 489–490). Eroso įspūdį šioje gaivamos atminties situacijoje sustiprina ir toliau aktualizuojamas judėjimas, subjekto kylant ir leidžiantis iš vienos erdvės į kitą, o tiksliau – iš praeities į ateitį ir atgal. Eroso stokos fenomenas tuo pat metu orientuoja į kone levinišką ateitį *be jokio turinio*, arba, kaip sako K. Platelis, – *jokiom tikrovėm netampančių*. Kaip ir mitologinis Orfėjas, K. Platelio herojus, jausdamas radikalią eroso ir autentiškos tikrovės tuštumą, yra intencionalus Euridikės atžvilgiu, besiilgintis *knygelių* ir, apskritai, *tikrove tampančios dabarties*. Ne mažiau svarbu pastebėti ir vis stiprėjančią K. Platelio eilėraščio Euridikės asmeniškumą, jos, kaip subjektyvios figūros, transformacijas. Kaip ir A. A. Jonyno poezijos atveju, vienu ar kitu pavidalu atpažįstama K. Platelio Euridikė kiek primena visišku neįautrumu, ne-gyvenimu pasižyminčią, mirties aistros užvaldytą R. M. Rilke'ės eilėraščio herojė. Galimai sugrįžtantį, iš mirties karalijos susigrąžinti siekiamą pirmapradiškumą liudija su rilkiška meile šlovinami daiktai, kultūra tapusi gamtos ir kita erdvė – įdaiktinta ir įžodinta aplinka. Tikroviškumo žymenį turi ir visa sąmone patiriamas daiktų ir žodžio, juos sujungiančios atminties, viso erotizuoto laiko, dabartiškų jo metamorfozių svaigulys. Tarpasmeninio eroso matmenį sustiprina tai, kad mįslingoje Orfėjo kelionėje Euridikė yra savo egzistencinį tikrumą išsaugojusi santykių valdovė – tai liudija „mano“ ir jos pokalbis, tam tikro pasirinkimo kviečiantis klausimas.

Tu grįžtelėjai, – suskambo balsas, –
tavo lengvabūdiškumas pražudė mane, – pasakei.
O aš vis galvojau: ar ten galėjo būti
tas, kuris ištesėtų pažadą
padaryti tave laimingą. (Platelis 2004, 104)

Nemitologiškai – ne kaip mitinės istorijos dalis – nuskambantis laimės pažadas tuo pat metu yra ir subjektyvi, dar viena (kaip ir visa kelionė) mito įdabartinimo forma, išreiškianti tik potencialų, bet dėl to ne mažiau patikimą ir patrauklų Orfėjo *lengvabūdiškumą*, galima sakyti, susigrąžintą gyvenimo svaigulį.

Nuolat (kas pusę metų, kaip byloja mitas) pasikartojatis eroso ir kitoks alkis būdingas ir Persefonei, arba Korei, K. Platelio eilėraštyje „Korė“. Šios stokos (nebūties) laiko ištakos (kaip ir mite) yra Hado karalystės (mirties) erosas; dėl jo ir kartu dėl meilės eroso alkio Persefonė priversta laukti kas pusę metų iš naujo įvykstančio ir tampančio gyvenimo. Pasireiškianti visos šventos gamtos mitologija, Persefonės stoka, o tiksliau – nevaisingumas, K. Platelio eilėraštyje paradoksaliai yra pilnatviškas. Šią potencialią pilnatvę liudija „mūsų“ sąmonę, žinojimą, supratimą perskrodžiantis atsinaujinimas:

Mes žinom iš mitologijos,
kad Korė jau keletas tūkstantmečių
žiemodama požemiuos nepastoja
ir nepagimdo nieko. (Platelis 2004, 25)

Žiemojimas Hado karalystėje – šis nors ir negimdantis *savitiksle* vadinamos meilės, gal net ir nebūties laikas – vis dėlto nėra bevaisis. Paradoksalaus Hado karalystės vaisingumo ir jam priešingo (galbūt net trukdančio) Demetros pertekliaus dichotomiją sustiprina nuo pat istorijos pradžios ypač sureikšminti laikas ir erdvė – Persefonės ar „mūsų“ dabartis:

Taip, auga žolė, žiedais
migdolmedžiai ją pasitinka grįžtančią,
bet jokio asmens, herojaus. Savitiksle
meilė mirties karalijoje.
Ar ji tik tenkina Hado aistras,
įmantriai, kiek mūsų vaizduotė įgali,
ar pati palaimoje skendi – kas žino?
O gal jie tokie pat pagyvenę, kaip mes, mieloji?
Bet mūsų laikas į nebūtį plūsta, o jų?
Gal jie seniai nebūty?
Bet kaip tada žolės, migdolų žiedai?
Iš kur tie pavasariai, žodžiai? (Platelis 2004, 25)

Erdvės svaiguliu pasižymintis Korės laikas su Demetra yra pilnatviškas, tačiau būtų nepakankamas eroso vaizduotei, jei nebūtų amžino tapsmo iš mirties į gyvybę, ir atvirkščiai. Viena iš konkrečių „mūsų“ stokos, tam tikros tuštumos formų tiek šiame, tiek kituose K. Platelio eilėraščiuose yra *pagyvenusiujų* amžius. Turintis ir Persefonės pilnatvės, jis

išsiskiria dinamiškomis priešpriešomis, kurias sustiprina pokalbis su *mergiščia* (vienas iš Persefonės pavidalų):

Tu išeini iš tamsaus labirinto, mergiščia,
 į menamos saulės užlietas vaizduotės pievas,
 šoki kalvų šlaituose, skini gėles slėniuose
 ir lauki gyvatės dantų
 į švelnią pėdą įsikertant. (Platelis 2004, 25)

Mergiščia skamba kaip mitologiškai tarpinės, gyvuliškumą ir žmogiškumą, mitą ir dabartišką kasdienybę apimančios prigimties ženklas; jis primena ir Pasifajės artimą geismą jaučiui (toliau aptariamas eilėraštis „Copyright“) ar Ievos klaidžiojimą bibli-niame sode, belaukiant, kol ją išstiks pražūtingas pažinimo erosas. Per gyvatės įkandimą pasireiškiantis erosas atkuria ne tik bibliškai mitologinį, bet ir instinktų pasaulį. Vienaip ar kitaip erosas sakralizuojamas kaip palaimos ir vaizduotės laikas, o vaizduotė iškyla kaip visa ko supratimo riba ir galimybė. Vaizduotę, taip pat ir eroso ateitį (arba ateities erosą) įgalina tamsaus labirinto (pirmapradžio laiko) erdvė.

Taigi eilėraščiui „Pseudoorfėjas“ būdingas stygiaus fenomenas leidžia konkrečiu pa-vidalu atpažinti K. Platelio poezijai apskritai pažįstamą eroso alkį – nukreiptą į daiktus ir asmenis, į praeities eroso sugrįžimą. Stokojantis antikinio Orfėjo eroso K. Platelio *Pseu-doorfėjas* tuo pat metu yra tas pats, tradicinis savo mirties ir nebūties patirtimi, subjekto sąmonės nukreiptumu į dvejopai – kaip asmenį ir atmintį – pasireiškiančią Euridikę. Eroso stoką ir perteklių jungianti K. Platelio Korė (eilėraštis „Korė“), o kartu ir „mes“, į gyvybingesnį pirmąjį laiką, kitą pirmą pradę būseną iš Hado (mirties) karalystės ištrūksta ne tik per eroso alkį, bet ir per „mus“ jungiantį vaizduotės erosą, arba eroso vaizduotę.

Laikiškas ir judantis erosas. M. Merlau-Ponty teigimu, laikas „gimsta iš *mano* san-tykio su daiktais. Pačiuose daiktuose ateitis ir praeitis reiškiasi kaip savotiškas amžinas ankstesnis buvimas ir amžinas išlikimas; rytoj pratekėsiantis vanduo šuo momentu *yra* prie savo ištakų, ką tik nutekėjęs vanduo dabar *yra* truputį žemiau, slėnyje“ (Merlau-Ponty 2018, 485). Galvojant apie eroso laiką ar per laiką pasireiškiantį erosą K. Platelio kūryboje, pirmiausia iškyla kultūrinė-istorinė atmintis. Vis dėlto, dėmesį koncentruojant į pastaruosiu metu išleistas K. Platelio knygas, ne mažiau reikšmingas yra ir kasdienis dabarties laikas, apskritai, laikiškumas, neretai įgaunantis ir mitinį, pavyzdžiui, stovinčio ar tekančio vandens, pavidalą. Panašiai kaip ir kitoje M. Merleau-Ponty iškeltoje mintyje apie eroso judėjimą (žr. Merleau-Ponty 2018, 326), K. Platelio poezijoje eroso laiką ir laikiškumą išreiškia atitinkamas judėjimas, jo ritmas.

Erosas ir jo laikas savo ritmu juda ir meilės bei geismo istorijoje „Rožinė tunika“. Tiesa, šis eroso pasaulis turi akivaizdžių alkio (stokos) ar nebūties ženklų. Jau teksto pradžioje jį pajusti leidžia ežeras, o akivaizžiausias eroso stokos pavidalas – susilieji mo ir glamonės alkis. Gamtiškai mitologinis vandens pasaulis, būdamas pagrindinė viso tolesnio vyksmo erdvė, labiausiai reikalingas tam, kad būtų paaiškinta eroso prigimtis, jo galimybė įsi-traukti į pačias įvairiausias būsenų transformacijas. Iš esmės tai tas pats vanduo, kuriame

Salmakidė vilioja Hermafroditą. Kita vertus, turėdama savyje kito vandens (negu upė) prigimtį (pagal mitą), eilėraščio Salmakidė yra ir kitoje geismo situacijoje.

Dar nebuvau susiliejęsi, nors žinojau, jaučiau,
kaip tai vyksta. Many tyvuliavo tas ežeras,
skaidrus ir permatomas, be meldų, beveik
toks, kaip aprašė Ovidijus...
Taip, mylėjau prieš tai, jau buvau
sulaukusi pusės amžiaus... (Platelis 2018, 98)

Istorijos priešistorėje minimos laidotuvės, viena vertus, sustiprina nebūties ir visa ko (ir geismo) laikinumo išpūdį, kita vertus, suponuoja tiesiog dabartiško (ne tik mitinio) laiko atmosferą: „Tąsyk sėdėjom už stalo palaidoję mūsų senolę“ (Platelis 2018, 98). Priešistorė padeda labiau įdabartinti mitą, užtikrinti visos „mano“ istorijos tikroviškumą ir patikimumą. Tuo pat metu šis pabaigos, mirties laikas išlieka ir vienas svarbiausių ženklų tolesnėje įmanomo ir neįmanomo, geidžiamo ir drovaus bei paslaptingo susiliežimo istorijoje. Visa eroso esmė, regis, glūdi savo ritmu judančiose šio fenomeno transformacijose, kurioms išsakyti lieka galioti ir mitinės istorijos, ir dabartiškai kasdienio laiko dėsniai. Pusės amžiaus sulaukusių ir ne tiek viliojančią, kiek abejojančią, besislepiančią ir kuklią (prisimenant levinišką moteriškumą) Salmakidę bando suvilioti jaunuolis neaiškiu ar tiesiog nesvarbiu vardu, nes šiuo atveju tai labiau jos negu jo eroso istorija.

Jis priemenėję griebė mane už liemens ir apsuko.
Vos nesusmukau, man pakirto kojas.
Ėjau it lėlė, virvių tampoma, kūnas manęs neklausė.
Paskui dar ilgai klajojau tartum sapne, jo ieškojau
klausinėjau buvusių ten žmonių. Bet veltui,
turbūt jis išvyko svetur. Jo ko gero dabar sutikusi
nė neatpažinčiau... Nusipirkau tada
rožinę tuniką, rožinius sandalus... (Platelis 2018, 99)

Skirtingai negu mitinėje Hermafrodito istorijoje, nelieka ne Salmakidės, bet žaismingai atsirandančio ir išnykstančio, savo pavidalus keičiančio (todėl ir neatpažįstamo) Hermafrodito. Erosas pasirodo tik kaip potencialus, sapniškas. Visų mito ir paties eilėraščio subjekto (abiejų personažų) transformacijų pasekmė yra ironiškai nuskambanti *rožinė tunika* – neišsipildžiusio eroso ženklas. Kita vertus, randasi ir naują įdabartinto mito prasmė, kurios tikroviškumą suponuoja tiek visų transformacijų gyvybingumas, dinamika, tiek ir apskritai kūniškas ir daiktiškas eilėraščio pasaulis. Iliuzinės ir kartu tikroviškos eroso istorijos (Hermafrodito sudabartinimo) išdava – ne tiek dvilytės asmenybės radimasis, kiek iš geismo gimstanti galimybė savyje apgyvendinti „kitą“. Susikeitusių vaidmenų (melo) dramoje svarbiausias ne tiek lyties perkeitimas, kiek išlauktas, per skirtingas formas ir dramatinio vyksmo peripetijas išbūtas laikas *išokti* vienam į kitą, įgyti naują tapatybę. Ką tai reiškia, geriausiai gali perteikti ta pati mito – mirties ir meilės ežero – kalba: „Galvojau: o jeigu jis būtų išokęs į skaidrųjį ežerą, / į tuštumą mano krūtinėje, ir aš paskui jį, ir mes / susilieję į viena būtime“ (Platelis 2018, 99). Nors šis eroso intencionalumas

išsakomas tik tariamąja nuosaka, bet kokių atveju susiliejimasis pasirodo esąs būtinas, kad įvyktų tapatybės persikeitimas, mitologiškai ir egzistenciškai prasminga transformacija. Dinamiškai kintančio ir kartu potencialaus laiko išpūdį sustiprina ir paskutinė eilėraščio strofa, kurioje atsiranda kiek netikėta meilės ir geismo opozicija:

Ar tai buvo meilė, ar tik
geismas, aistra, kibirkštis, Afrodite, tavo,
dar nespėjusi jos įžiebtį? (Platelis 2018, 99)

Nors klausimas ir užduodamas, tuo pat metu jis tarsi nureikšminamas. Apeliuojant į visų eroso formų įvairovę dinamiškai kintančiame žmogaus gyvenime, eilėraščiui „paskelbiama“ kone tas pats, ką buvo apibendrinęs A. Kalėda: *persmelkdamas žmogaus esybę, gyvenimą, o kartu ir buitines aktus, visas panerotizmas apskritai susijęs su vitališkumu* (žr. Kalėda 2012, 109–110). Ši vitališkumą vanduo įprasmina ir toliau aptariamame eilėraštyje „Najadė“ – per jį (ir „Rožinėje tunikoje“) erotizuojama tiek aplinkos, tiek ir žmogaus kūno erdvė, sustiprinamas egzistenciškai laikiškas nuolat atsinaujinančio eroso ritmas. Beje, Salmakidės vardas sugrąžina prie vieno ankstesnio K. Platelio eilėraščio – „Triptiko su besijuokiančia moterim“ (Platelis 1987, 127–130). Ir čia mitologinė atmintis pasitelkiama dabartiškai, savo daiktišką ir gamtišką (vandens mitopoetika) prigimtį turinčiai aistrai, pažįstančiai glamonės paslaptį. Kaip ir vėlesniame tekste, Salmakidė (triptike vadinama ir *sapno dukterimi*) ateina tarsi iš kito – iliuzijų, mirties ar sapno – pasaulio, taip ryškėja vienos ar kitos nebūties ir meilės eroso neatskiriamumas.

Pusamžis (parafrazuojant „Rožinę tuniką“), t. y. konkretaus žmogiško laikiškumo paliestas, erosas – jau minėto eilėraščio „Najadė“ leitmotyvas. Prasidėjęs nuo „Dieviškosios komedijos“ aliuzijų, taigi atgaivinantis ir Beatricės, jos dieviškos ir žmogiškos meilės atmintį, pirmosios dalies monologas įtraukia į ne tiek dieviškai atgamtinį, kiek žmogiškai prigimtinį mišką (ir vis dėlto savotišką rojų) („Nuėjęs daugiau nei pusę kelio, atsitokėjau / vystančiame miške, pilname voratinklių“ (Platelis 2018, 86)). Beje, Dantės kūrybos moteriškasis drovumas yra tarsi anksčiau minėto, su autentiškos patirties ilgesiu susijusio alkio ir jo paslapties provaizdis. Šio drovumo iš esmės neturinti pusamžio Fauno aistra ir visas monologas nuskamba kaip savotiškas eroso autentiškumo išbandymas, kitaip tariant, ironiškai sėkmingas bandymas įtikinti eroso autentiškumu.

Praskleidęs kibias jų gijas išvydau
jauną moterį blausiai švytinčiu veidu.
Tankmėje, gelmėje, prie skaidraus upokšnio.
Kriokliukas jai krito ant pilvo, švelniais delnais
ji prausės krūtis ir, atrodo, anksčiau kiek akies
krašteliumi pastebėjo mane negu aš ją <...>. (Platelis 2018, 86)

Kitas meilės istorijos žingsnis – Najadės atsakas, suponuojantis ir kitokį – lėtesnį, moteriškai kuklų, pristabdytą – laiką. Tai žymi Najadės galią valdyti visą supančią gamtą ir Fauno geismą: „Iš čia aš / valdau savo sritį, apylinkę, syvus ir sielas“ (Platelis 2018, 87). Šioje ironiškoje nureikšmintame eroso, nebūtino jo išsipildymo istorijoje dinamiškas laiko ritmas skamba kaip pagrindinis visa paaiškinantis balsas, semantinė ir struktūrinė teksto dominantė.

Kalbėdamas apie ankstyvosios K. Platelio poezijos erotikos kontekstus, A. Kalėda pastebi, kad *dažname rašytojo kūrinys manifestuojama pokalbio, tiesioginio dramatinio vyksmo imitacija ir tai leidžia išplėsti meninės komunikacijos erdvę: lyriniais subjektais galime laikyti kone visus „veikiančius asmenis“* (Kalėda 2012, 110). Kaip matyti, dramatinio pokalbio, jo mimesio tradicija tęsiama ir naujausioje poeto kūryboje, o šis aspektas primena pokalbio, susitikimo situacijas A. A. Jonyno poezijoje. Tai, kas suartina abu autorius, galima apibūdinti kaip mitologinės atminties akiratyje besiskleidžiantį meilės pokalbį arba susitikimą kaip mitologinio ir kartu dabartiško eroso formą, tiesa, turinčią ir skirtingą – labiau dramatinio vyksmo ar elegišką – intonaciją. Mitologiniu gyvybingumu persmelktame „Pokalbyje“ (Jonynas 2003, 42), kaip ir K. Platelio eilėraščiuose, mylimųjų susitikimas paženklintas neišsipildymo. Dar stipresnis ir dramatiškesnis pabaigos (mirties) laikas kultūrinę ir kartu asmeninę meilės atmintį įgalina ir įprasmina poeto eilėraštyje „1992“ (Jonynas 2003, 24).

Taigi „Rožinė tunika“ ir „Najadė“ – K. Platelio eilėraščiai, leidžiantys pajusti ypatingą eroso ritmą, išsiskiriantys ypatingu pusamžiu eroso laiku; tam surandama poetiškai veiksminga susitikimo, pokalbio forma. Per šį dramatiniam vyksmui artimą sprendimą aiškėja „Rožinės tunikos“ kiek ironiškai traktuojamos gundymo istorijos prasmė (ne tiek lytinis, kiek egzistencinis tapimas vienas kito dalimi) ir tarsi neįvykusio susitikimo istorija, prasilenkiant Fauno ir Najadės laiko ritmui.

Įerdvintas ir įdaiktintas erosas. Erosas yra ir erdviškas, o kadangi visa aplinka patiriama taip pat jusliškai¹⁰, kaip šiame erose dalyvaujantis „kitas“, eroso erdvės paieškos yra ir daiktiškos: „Juk kitą žmogų aš suprantu savo kūnu, lygiai kaip savo kūnu jusliškai suvokiu „daiktus“ (Merleau-Ponty 2018, 215). Erdvinį eroso santykių matmenį galima atpažinti jau aptartuose K. Platelio eilėraščiuose. Trumpam sugrįžtant prie to, kas pasakyta, mitopoetiniu požiūriu itin svarbus vienos ar kitos gamtiškos erdvės pavidalas, kaip matyti dar vienoje M. Merleau-Ponty refleksijoje, besireiškiantis per sąveiką su kultūrine ar kita „mano“ savastimi: „Kaip gamta prasiskverbia iki pat mano asmeninio gyvenimo centro ir su juo susipina, taip poelgiai įsiveržia į gamtą ir ten nusėda kultūrinio pasaulio pavidalu“ (Merleau-Ponty 2018, 401).

Erdvės matymas, jos apsuptis „mano“ ir „tavo“ aistros ašimi tampa K. Platelio eilėraštyje „Žvelgiantys į mėnulį“. Šią aistrą, regis, inspiruoja ne tiek abipusis santykis, kiek erdvės stebėjimas:

Mes lyg du aistringi stebėtojai – susijaudinę, bet nesuvokiantys to, ką matome. Arba vaikai, pasiklydę, įtrūkusiose mėnesienose. (Platelis 2018, 85)

Ne tiek stokojanti, alkstanti, kiek iš pertekliaus erotizuota mitinė gamtos erdvė – ir ankstesnės K. Platelio poezijos tikrovė: pavyzdžiui, minėtas „Triptikas su besijuokiančia

¹⁰ „Pirmaprdis lygmuo yra visų mūsų juslinių suvokimų akiratyje, o akiratis juk iš principo niekada negali būti pasiektas ir tematizuotas per apgalvotą juslinį suvokimą. Kiekvienas iš lygmenų, kuriame gyvename, pasirodo paeiliui, mums nuleidžiant inkarą kokioje nors mums pasiūlomoje „aplinkoje“. Pati ta aplinka yra erdviškai apibrėžta tik iš anksto duoto lygmens atžvilgiu. Taigi visa serija patyrimų, pradedant pirmuoju, perduoda vienas kitam jau įgytą erdviškumą“ (Merleau-Ponty 2018, 301–302).

moterim“, tos pačios knygos *Pinklės vėjui* eilėraščiai „Pavasaris su keista žuvimi“ ar „Sapnų vagys“ (Platelis 1987, 8, 17), kur nebūtinai patikimas, gal net iliuzinis meilės ir mirties erosas įgauna ir glamonės formą. Naujausioje poezijoje stiprėja dabartiško miesto ir įvairesnius pavidalus įgaunančios kultūros erdvė. Vienas svarbiausių elementų, semantinė dominantė K. Platelio eilėraštyje „Eros“ yra ne tiek mitinė gamta, kiek būtent kasdienė kultūra. Pasak A. Peluritytės, tai vienas iš tekstų, pirmiausia, rodančių kalbos gyvybingumą: „Kalba šioje poezijoje tiesiogiai susijusi su gyvybinėmis gamtos galiomis, su gebėjimu įvardyti formas ir reiškinius, atkartoti kūrybos ritmą ir įkūnyti pažinimą“ (Peluritytė 2005). Kita kritikės mintis – apie šios kalbos galios neasmeniškumą ir nemimetiškumą: „Savo ruožtu kalbos galia įvardyti daiktus toli gražu nėra žmogaus proto, sielos ar kokių mimetinių galių padiktuotas veiksmas, bet vienas esminių pasaulio tvėrimo momentų“ (Peluritytė 2005). Iš tiesų dieviškąją kūrybos galia pasižyminti kalba, perkeičianti, transformuojanti ar į jų pačių metamorfozes įtraukianti pasaulio daiktus ir jų vardus, greičiausiai ir yra šio eroso (kosmoso) centras ir prigimtis.

Ką išdarinėja kalba su skaisčiais daiktais!
 Kas pirmesnis – daiktas ar vardas, lytis ar idėja?
 Nežinai, bet ne tu – būk ramus – atlikai šiuos
 tvirkinamuosius veiksmus. Ne tu,
 žmogau, pasukai tą ratelį.
 Radai pasaulį įkalbintą
 baudžiamojon atsakomybėn. Atspindį
 erotizuoja kalba, kurią viso labo išmokai:
 stalas, kėdė, pieštukas, popierius,
 raidė, kopūstas, morka, dilgėlė, mėnulis,
 (ar tai po nuopuolio, ar po įvardijimo?)
 saulė, žemė, dangus, drugelis, plaštakė,
 (ar nuopuolis po tik, ar dėl įvardijimo?)
 kuoka, strėlė, dubuo, žuvis, liežuvis...
 Kas lytį jų lėmė? Pavidalas? Socelgesys? Nežinia.
 Jie patys dabar atsinaujina, dauginasi, naudojasi
 mumis nelyginant organais, mūsų lūpomis
 tariasi. (Platelis 2004, 57)

Eilėraščio vyksmas artimas E. Levino nusakytam erosui, kuris nebeprisiklauso nuo atskiro subjekto galios, o ją ignoruodamas reiškiasi kaip visos daiktiškos aplinkos valia ir galia keistis. Lytiškumo turintys daiktai patys atsinaujina, dauginasi, „naudojasi“ „mūsų“ kūnu, visa „mus“ ir daiktus jungiančia aplinka, taip modeliuodami ją pagal individualią savo prigimtį. Šis procesas, pirmapradis kalbos vyksmas ir klausimas apie daiktus prieš nuopolį ir po jo – subjektyvus biblinės pradžių pradžios mimesis, į kalbos erosą įsitraukiant ne tik asmenims, bet ir dieviškajai (nors ir veikiančiai anonimiškai) galiai. Žvelgiant iš labiau žmogiškos negu antgamtinės perspektyvos, kiekvienas įvardytas daiktas turi individualią erdvę, o konkretumas išryškina tarpasmeninį žmogiškumą. Taigi eroso patirčiai, jo prigimčiai svarbus ir „tu“ ar „mes“ pavidalu veikiantis subjektas. Nuo žmogaus valios tarsi niekas nepriklauso, jis yra tas, kuris *pasaulį rado įkalbintą*. Tačiau ir *viso labo išmokta* kalba, jos išmokimas pasirodo kaip tarpasmeninių atspindžių erotizacijos vyksmo reikalingas, pakan-

kamai asmenišką veiksnį ar bent jau metonimiškai susijusi viso eroso dalis, leidžianti patirti ir kalbos, o kartu viso pasaulio ir jo daiktų lytiškumą. Galų gale, eilėraščio subjektas pasižymi galia atpažinti, atrasti šį eroso vyksmą ir būtent jis yra tas kūnas, kurio reikia kalbos erosui. Labiau sužmoginti, įsmeninti šį vyksmą kviečia ir eilėraščio asociacijos su devintąja R. M. Rilke'ės *Duino elegija*. Kaip ir kitos elegijos, apie metafizinę meilės kosmosą, įvairialypes šio fenomeno formas ji kalba iš labai subjektyvios „mano“ ar „kito“ pozicijos:

<...> Esam *čia* gal tik tam, kad *išstartume*: namas,
tiltas, šulinys, vartai, ašotis, vaismedis, langas, –
kilniau: kolona, bokštas... Bet *išstartum*, atmink,
taip išstartum, kaip patys daiktai
niekad os negalvojo. Ar ne kėsas slaptingas
šios tylinčios žemės, kad ji mylinčius verstu
savo jausmo pilnatvėj vieną kitu žavėtis?
(Rilke 1996, 299)

Tarsi apribojant individualios žmogaus egzistencijos sferą, tuo pat metu jai priskiriama pamatinė galia surasti vardus, taigi įsitraukti į dieviškosios kūrybos vyksmą, kuris, kaip ir visa daiktų paslaptis, prieinamas tik mylinčiųjų patirčiai, jų atvirumui vienas kitam ir pasauliui. K. Platelio eilėraštis – tarsi šiuolaikinis rilkiško daiktų pašlovinimo variantas, identifikuojant „šiandien“ postmoderniai nykstančią žmogaus tapatybę, bet tuo pat metu išsaugant ir asmeninio autentiškumo ašį. Kažkas panašaus į šį žaismingą, visą pasaulį dionisiškai perkeičiantį kalbos erosą (*tvirkinamieji kalbos veiksmai* daiktų atžvilgiu), kai ir patys daiktai įsitraukia į biblinės pradžios pradžios ar pradžios ir pabaigos neturinčių metamorfozių siautulį, vyksta V. Braziūno poezijoje, konkrečiau – eilėraštyje „Erotas ir mitas“ (Braziūnas 2007, 224). Universaliai mitinio ir krikščioniškai švento laiko akiratyje erosas sklinda iš svaigulio persmelktos kalbos galios atrasti vis naujų formų, taip įgalina gamtos, daiktų, žmogaus ir viso pasaulio transformacijas, kismą ir judėjimą.

Truputėlis erdvinės *vaizduotės*, parafrazuojant tolesnę citatą, ypač pravartu skaitant K. Platelio eilėraštyje „Tekstas rėmeliuose“. Apie jį A. Peluritytė užsimena sustodama prie pasikartojančio *matricos* vaizdinio – *suvienijančio kalbą, kūrybą, pažinimą*. Nors *matrica*, o kartu ir visa jos modeliuojama situacija kritikos suprantama kaip *gilusis psichikos lygmuo*, vis dėlto „tavo veidas“ ir į jį galimai nukreiptas geismas yra ir leviniškai „kitas“, tarpasmenišką. Šią prielaidą sustiprina visa kūno ir erdvės kalba, kūnui tarsi įsierdvinant į „man“ svetimą, nepažįstamą vaizduotės ir *nuodėmiavimo* aplinką, kurioje „kito“ buvimas, kartu ir jo geismas iš tiesų persunktas kūrybinio vaizduotės intencionalumo, kaip teigia A. Peluritytė, kalbėdama ir apie kitus eilėraščius, – *kūrybos ekstazės*.

Kiek veidų tilptų į tavo veidą,
neperregimą, kiek žalsvų akių į žalsvas akis,
kiek lūpų į tavo retai prasiveriančias
lūpas, žavioji matrica? Tiek, kiek akių,
kiek sąmonių, atminčių pažvelgtų
į atvaizdą tavo? Dar truputėlį
vaizduotės, ir man nebereiks tų būdvardžių

<...>

Tegu kol kas užuot vaizdavęs (ar geidęs ko nors)
 nuodėmiauju svajas draikydamas – jos
 vis tiek sugrįš, susitrauks į atvaizdą tavo, į tekstą,
 įrėmintą ant mano stalo,
 žymintį tamsų žemyną, tave –
 begalinių ekspansijų vėliavą. (Platelis 2004, 98)

Šio vaizdo eroso matmenį suponuoja ne tik tiesioginė (bet tuo pat metu skliaustuose tarsi nureikšmintą) geismo nuoroda, bet ir visa kūno kalba, kuriai tarsi nepakanka vieno psichikos lygmens, kuri įgalina ir „tavo“ kaip „kito“ buvimą. Persunktas įerdvinto – atitinkamoje erdvėje išsiskleidžiančio ir apčiuopiamo – eroso, neatsiejamo nuo kūrybos ekstazės kaip jos dalis ar forma, šis vaizdas modeliuojamas ir kaip meninės-kūrybinės vaizduotės vizija. Taigi tęsiama tradicija (*obsesiškai*, kaip sako A. Kalėda) klausti apie *poezijos raiškos formas ir potencialias jos galias įvardyti, kuo adekvačiau perteikti juslinius įspūdžius* (žr. Kalėda 2012, 107).

„Aš“ kaip stebėtojas tam tikra stebėjimo perspektyva eroso erdvę modeliuoja ne viename A. A. Jonyno eilėraštyje. Eilėraštis „Iš seno žurnalo“ (Jonynas 2003, 52) prasideda nuo skirtingus laikus ir erdves sujungiančio retrospektyvaus žvilgsnio. Taip atkuriamą iš naujo išgyvenama, savo atmintį turinti meilės istorija. Pastebėdamas kiekvieną detalę, įsižiūrėdamas į „kito“ veidą, „mano“ žvilgsnis yra erotišką tiek kito subjekto, tiek ir visos kasdienybės, kultūros atžvilgiu. *Vos vos erotizuotas oras* (kaip sakoma eilėraštyje) turbūt tik ir įmanomas apčiuopti iš daiktų, daiktiškos aplinkos, į kurią yra nusėdusi moters atmintis. Visa tai skatina nepamiršti, kad erosas reiškiasi kiekvienu menkiausiu erdvės ir daiktų judesiu, virpėjimu. Turbūt svarbiausiu eroso liudininku ar net jo įsikūnijimu A. A. Jonyno eilėraštyje „Žiūrint nuo Subačiaus gatvės“ (Jonynas 2002, 58) vėlgi tampa „mano“ ir „kito“ aplinka ir jos įvietinamas kūnas (rankos). Tarsi M. Heideggerio rūpesčio išraiška, ne tik į žmogų, bet ir į daiktus nukreiptos rankos nuo pat pradžios žymi ne tik dviejų asmenų susitikimą, bet ir ypatingą „mano“ ir kartu „kito“ (mylimos moters) santykį su erdve. Miestas kaip mylimoji, mylimoji kaip miestas – ši kiek eliuariška, įvairių transformacijų patirianti paralelė sukuria ne tik susiliejimo su aplinka, bet ir priešiško eroso. Apskritai, meilės lokalizacija labai svarbi A. A. Jonyno kūryboje, o su naujausia K. Platelio kūryba suartina tiek sukultūrintos gamtos, tiek ir miesto erdves. Vis dėlto, skirtingai negu A. A. Jonyno poezijoje, K. Platelis dažniau sugrįžta prie netikrų, simuliacinių eroso pavidalų, pavyzdžiui, eilėraštyje „Copyright“:

Prieinu arčiau prie jo, jaukiai gulinčio
 jūros pakrantėje: romios akys,
 kurios pariestos po galingu liemeniu,
 trumpas auksinis plaukas, aplink ragus
 švelnūs, papurę karčiukai it vilnų kuodelis
 taip ir gundo panerti į juos pirštus, priglusti
 prie kvepiančio kūno, pajusti jo jėgą ir šilumą. (Platelis 2004, 44)

Universalaus mitinio ir kartu asmeniško eroso istorija atkurama ir inicijuojama daiktškos ir kūniškos, nuolat judančios aplinkos erdvėje. Remiantis A. Peluritytės įžvalgomis, „<...> auginimo, kuris yra poligrafija, bei dauginimo, kuris yra vaisingumo aktas, tema į diskurso tėkmę įtraukia ir chtoniškajam K. Platelio poezijos pasaulėvaizdžiui svarbią eroso temą“ (Peluritytė 2005). Kaip ir *pirmuosiuose eilėraščiuose*, apie kuriuos kalba A. Kalėda, šiuo atveju taip pat galima pastebėti *tendenciją pinti sinestezišką aplinkos atvaizdą* (Kalėda 2012, 107). Modeliuodama erdvę, sinesteziija (*jaukus žvilgsnis, gundymas priglusti, kvepiantis kūnas...*) sustiprina eroso dinamikos išpūdį, įgalina gamtą ir žmogų, mitinį ir dabartinį laiką apimančio vyksmo transformacijas. Tačiau, skirtingai nuo *pirmųjų eilėraščių*, apie kuriuos kalba A. Kalėda, *sinesteziškas atvaizdas* pasirodo ne tiek kaip *efemeriškų jausmų* ir *proziškų jutimų* (parafrazuojant kritiką) sancaupa, kiek labiau dirbtinis (konstravimo prasme), kultūrinis pavidalas. Erosas reiškiasi kaip savotiškas geismas atkartoti, noras patirti, kiek ir kaip įmanomas atitinkamas mimesis ar vis dėlto intersubjektyvus eroso autentiškumas. Eilėraščio subjektas, bent jau pagal atkuriamos mitologinės atminties liniją, pirmiausia (pirmoje dalyje) yra dėl Poseidono pavydo (aistros) gimusių jautį išsimylėjusi Pasifajė. Viena vertus, tarsi neįnešant nieko naujo, kopijuojamas mitologinis erosas yra „kitas“ savo kūnišku intencionalumu, visas jusles apimančia kūniška eroso tapsmo patirtimi. Dvejopa – priešiškumą ir kūnišką atvirumą, gyvuliškumą ir žmogiškumą apimanti – meilės prigimtis tampa (ne)įmanomo ir (ne)leistino vaisingumo metafora, į šį lauką patenkant pačioms įvairiausioms eroso, tuo pat metu ir kopijavimo formoms. Antroje dalyje tarsi užklausančiam, kaip apskritai įmanomas šis paradoksalus Pasifajės ir jaučio suartėjimas, paslapties įminimo ieškoma ne tik aukos ir jos ignoravimo situacijoje (netesėtas Mino pažadas Poseidonui), bet ir konkrečiame daiktškame Dedalo konstrukcijos (karvės) pavidale, kitaip tariant – pačiuose daiktuose, o dar labiau – meninėje vaizduotėje. Taip šis įdaiktintas, kūniškas ir kitaip vis judantis erosas įgalina vis iš naujo spręsti meno mimesio mįslę.

Menas – tai imitacija, kopija veiksmo dievų.
 Minai, kokiais geismai užnuodyti tavo syvai?
 Pro dureles lendu, guluos ant minkštų pagalvėlių,
 jautis jau muistos arenoj. *Quod licet?*.. ©?
 Kokį dabar pavidalą, kokią žinią
 nuskaitys mano godžios iščios
 ir ką subrandins mažyčiam darnos pasauliui? (Platelis 2004, 45)

Kaip ir eilėraštyje „Eros“, mimetinę prigimtį išsaugantis menas (poetinė kalba) yra pagrįstas ir dabartiško dauginimo, ir vaisingumo technologijomis. Taigi eilėraščiams „Tekstas rėmeliuose“, „Copyright©“, „Eros“ būdinga erotizuota erdvė. Iš subjektyvaus erdvės ir jos daiktų stebėjimo kylančiam, glamonės fenomeno turinčiam erosui būdinga tikro ir simuliacinio pasaulio, metafizinės ir konkrečios fizinės tikrovės įtampa, kurioje ypatingą vietą užima kalbos ir meno mimesio problematika.

Išvados. Meilės erosas – nuo Antikos, senosios Rytų poezijos, Biblijos ir kitų istorinių ištakų besitęsiantis kultūrinis fenomenas. Kontekstiniam ar konkrečiam literatūrinio šaltinio tyrimui jis patrauklus tiek dėl tam tikros tradicijos (tradicijų) gyvybingumo, tiek ir dėl

modernaus savo kismo. Įvairios transformacijos, dinaminiai procesai būdingi ir lietuvių poezijos erosui, o vienas iš jo suklestėjimo bei atsinaujinimo „kaltininkų“ šiuolaikinėje kultūroje yra šeštojo dešimtmečio poetų karta. Žvelgiant iš šiandienos perspektyvos, matyti ankstyvuojų kūrybos laikotarpiu tarsi išsemtas (G. Patackas), tolygiai panašiai dinamiškas (A. A. Jonynas) ar idėjine bei poetine prasme atsinaujinantis meilės eros pasaulėvaizdis (G. Cieškaitė, K. Platelis ir kt.). Šios kartos poetinis erosas, pasižymintis raiškia kūno ir kasdienybės, dabartiško laiko ir erdvės kalba, tuo pat metu „kitaip“ erotizuoja tam tikras mitines istorijas, mitinį erosą įkurdina savame laike ir savoje erdvėje ar tam tikroje kultūrinėje atmintyje. Eroso subjektyvumą, kūniškumą, jo stoką, paslaptį, laiką, erdvę apmąstanti fenomenologija leidžia geriau suprasti šį fenomeną poezijoje, gilintis į jo esmę, ankstesnę tradiciją ir naujų prasmų radimąsi. Per šias kategorijas skleidžiasi ir savo tradiciją ankstyvojoje kūryboje turintis, bet ir naujų formų, pavidalų šiandien įgyjantis K. Platelio erosas. Pagrindiniu tyrimo šaltiniu pasirinkus kelis naujausius K. Platelio eilėraščius, ryškėja fenomenologiškai pagrįstas jų bendrumas ne tik su ankstyvąja G. Patacko, bet ir su ankstesne bei šiuolaikine A. A. Jonyno kūryba.

Trijų meilės eros tyrimo krypčių ir kategorijų pasirinkimą lėmė tiek fenomenologinis, tiek konkretus poetinis autoriaus (ir autorių) akiratis. K. Platelio poezijos recepciją atnaujina, ne vienoje poetinėje jo istorijoje pasireiškiantis eros alkio (stokos), arba alkio kaip eros, fenomenas leidžia geriau suprasti autoriaus tekstams būdingą mitopoetinių transformacijų kitoniškumą, meilės ir mirties eros, skirtingų eros laikų sąveiką, intersubjektinės aistros ir daiktų pasaulio sąryšį. (Auto)ironiškai atsiribodamas nuo Orfėjo ir Euridikės, Hermafrodito, Salmakidės ar Korės mitinių istorijų, K. Platelio subjektas atsiduria neįmanomo ar simuliacinio meilės eros, egzistencinės atminties tuštumos, egzistencinio praeities netikrumo situacijose. Tačiau, skirtingai nuo meilės eros stokos pasireiškimo G. Patacko kūryboje, A. A. Jonyno ir K. Platelio eilėraščių būdinga eros autentiškumu paženklinta jo stoka, ne tiek žaidimą, kiek rimtą egzistencinį santykį išreiškiantis praeities ar kito asmens ilgesio balsas. Tam tikrą stoką gali įveikti daiktai, atminties gyvybingumas. Stoka ir tokie jos pavidalai kaip tuštuma ar mirtis pasirodo esą būtini įsitraukiant į kitą – meilės eros – laiką. Kita su alkio fenomenu susijusi K. Platelio poezijos ypatybė – savo laiko ritmą turinti ar atitinkamam laikui paklūstanti stokos ir pertekliaus dinamika.

Laikas, būdamas vienas svarbiausių eros pasaulio fenomenų, leidžia pajusti jo judėjimą, ritmą, mitinio ir dabarties laiko, mirties ir gyvenimo įtampas, nurodo į nuolat kintančius eros pavidalus, skirtingų vaidmenų dinamiką. Amžinu pasikartojimu, tradicijos mimesiu paženklintas „Rožinės tunikos“ ir „Najadės“ erosas yra ir aiškiai dabartiškas, laikiškas, o į jo laikiškumą leidžia įsitraukti dinamiškas kūno, daiktų pasaulis. Kaip ir stokos (alkio) atveju, patyrimiška būtina meilės eros ženklui tampa mirties ar kitas pabaigos laikas, subjektui leidžiantis geriau pajusti meilės eros dinamiką, dramines įtampas, egzistencinį jo autentiškumą. Vienas svarbiausių fenomenų naujausioje poezijoje yra pusamžis, arba *pusės nueito kelio*, erosas, pasižymintis autoironiška eros rehabilitacija ir kartu jo nureikšminimu. Tiek K. Platelio, tiek ir A. A. Jonyno poezijoje eros judėjimui ir kitaip išreiškiamam laikiškumui ypač parankus semantinė ar poetinė (kompozicinė) ašimi tampantis susitikimas ar pokalbis.

Vienas esminių eroso erdvės bruožų K. Platelio poezijoje – jos daiktiškumas, kartu ir juslinis konkretumas. Tuo pat metu ypač reikšmingos lieka ir mitinės (gamtinės) erdvės realijos, lemiančios eroso judėjimo, jo laikiškumo įspūdį. Skaitant eilėraščius „Žvelgiantys į mėnulį“, „Copyright©“ ir „Eros“ ir įsižiūrint į jų eroso erdvę, ryškėja paties subjekto kaip stebėtojo ir kūrėjo tapatybė, intersubjektyvus, kelis asmenis sujungiantis kalbinės savasties, meninės vaizduotės ir eroso sąryšis. Erotinės prigimties savaime (atskirai nuo žmogaus) turintys daiktai pasižymi galia perkeisti subjektą, jo ir kito asmens santykius, taip stiprindami geismo sąryšį su aplinka. Žvilgsnis į meilės eroso erdvę leidžia matyti ne tik K. Platelio ir A. A. Jonyno, bet ir R. M. Rilke'ės poetinį bendrumą. Panašiai kaip austrų poeto eilėraštyje, ne tik kultūrinėje, bet ir gamtinėje erdvėje esantys daiktai kupini meilės eroso, dėl kurio, pasirodo, žmogui ir verta gyventi.

Literatūra ir šaltiniai

- de Boer, Theo. 1992: Feindschaft, Freundschaft und Leiblichkeit bei Levinas. *Eros and Eris: Contributions to a Hermeneutical Phenomenology*. Paul van Tongeren et al., eds. Kluwer: Academic Publishers, 281–293. Available at: <https://doi.org/10.1007/978-94-017-1464-8_22>.
- Braziūnas, Vladas. 2007. *Vakar yra rytoj*. Sud. Elena Baliutytė. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas.
- Cieškaitė, Gražina. 2002. *Antgamtėje klajojanti šviesa: eilėraščiai*. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla.
- Jonynas, Antanas A. 1977. *Metai kaip strazdas: eilėraščiai*. Vilnius: Vaga.
- Jonynas, Antanas A. 2002. *Laiko inkluzai: eilėraščiai*. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla.
- Jonynas, Antanas A. 2003. *Lapkričio atkrytis*. Vilnius: Tyto alba.
- Kalėda, Algis. 2012. Poetikos transformacijos ir jų kontekstai: įvadas į Kornelijaus Platelio meninį pasaulį. *Colloquia* 28. Available at: <http://www.llti.lt/failai/Nr_28Colloquia_Str_Kaleda.pdf>.
- Levinas, Emmanuel. 2017. *Laikas ir Kitas*. Vertė Viktoras Bachmetjevas. Vilnius: Jonas ir Jokūbas.
- Merleau-Ponty, Maurice. 2018. *Juslinio suvokimo fenomenologija*. Vertė Jūratė Skersytė, Nijolė Keršytė. Vilnius: Baltos lankos.
- Mickūnas, Algis. 2010. *Summa erotica*. Vilnius: Apostrofa.
- Mitaitė, Donata. 2002. „Skauda likimą kaip dvasią...“ (Gražina Cieškaitė. Antgamtėje klajojanti šviesa, 2002). *Literatura.lt*. Available at: <<http://www.tekstai.lt/tekstai-apie-tekstus/97-c/2026-donata-mitaite-skauda-likima-kaip-dvasia-grazina-cieskaite-antgamteje-klajojanti-sviesa>>.
- Patackas, Gintaras. 1997. *Jazmino žiedas vakarą prakalbina: rinktinė*. Vilnius: Vaga.
- Peluritytė, Audinga. 2005. Kelionė į amžinąjį pavasarį (Kornelijus Platelis, Palimpsestai, 2004). *Metai* 7. Available at: <<http://www.tekstai.lt/component/content/article/105-p/2020-audinga-pelurityte-kelione-i-aminaji-pavasari-kornelijus-platelis-palimpsestai>>.
- Peluritytė, Audinga. 2007. *Senieji mitai, naujieji pasakojimai: apie naujausią lietuvių literatūrą*. Vilnius: Gintasis žodis.
- Platelis, Kornelijus. 1987. *Pinklės vėjui: eilėraščiai ir poemos*. Vilnius: Vaga.
- Platelis, Kornelijus. 2004. *Palimpsestai: eilėraščiai*. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla.
- Platelis, Kornelijus. 2018. *Įtrūkusios mėnesienos: eilėraščiai*. Vilnius: Odilė.
- Rilke, Rainer Maria. 1996. *Poezija. Die Gedichte*. Vertė Vytautas Petras Bložė ir kt. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla.
- Schuback, Marcia Sá Cavalcante. 2012: Heideggerian Love. *Phenomenology of Eros*. Jonna Bornemark et al., eds. Södertörn: Södertörn University, 129–152. Available at: <<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:524042/FULLTEXT01.pdf>>.
- Skiriama M.: pasaulio meilės lyrika*. 2015. Sud. Kornelijus Platelis. Vilnius: Tyto alba.
- Sventickas, Valentinas. 1991. *Keturi portretai*. Vilnius: Vaga.

- Šeina, Viktorija. 2001. Antano A. Jonyno poetinio kalbėjimo melodingumas. *Literatūra* 43(1). Available at: <<https://docplayer.org/71532109-Antano-a-jonyno-poetinio-kalbejimo-melodingumas.html>>.
- Tūtlytė, Rita. 2006. *Išliekanti lyrika: XX amžiaus lietuvių poezijos vidinių struktūrų kaita*. Vilnius: Gimtasis žodis.
- Tūtlytė, Rita. 2003. Nuo maištingos bohemos iki tylių meditacijų. *Naujausioji lietuvių literatūra 1988–2002*. Sud. Giedrius Viliūnas. Vilnius: Alma littera, 103–128.
- Žukauskaitė, Aurelija. 2010. Moteriškumas, erosas ir etika Emmanuelio Levino filosofijoje. *Athena* 10, 169–186. Available at: <<http://lkti.lt/athena/pdf/6/6.III.D.169-186.pdf>>.